

.....

TOKOVI

.....

D. Ranković

NOVE PARTIJE

Malo je ljudi u Srbiji, u kojih naš partijskih život ne izaziva najveću odvratnost. Većina su gotovi da sve pretrpljene nedaće naše zemlje i naroda pripišu postojanju političkih partija u opšte. U tome se doteralo dotle, da partije i partijsku borbu, po pravilu, odobravaju i za nju se zalažu još samo oni koji su od toga imali lične koristi, obogatili ili dospeli do velikih položaja u državi i društvu, ili to očekuju.

Većina našeg dobronamernog sveta dovedena je, usled toga, da gleda spas zemlje i naroda u ukidanju partija i partijskog života. To je, očevidno, jedna velika zabluda. U demokratiji se ne može živeti bez partija i partijske borbe, tamo gde je narod pozvan da sam brine svoju brigu. Partije postaju grupisanjem ljudi oko raznih programa za vođenje i upravljanje narodom i njegovim potrebama. To grupisanje, opet, dolazi buđenjem i stvaranjem interesa kod pojedinaca za razna pitanja državnog, političkog, ekonomskog i socijalnog života naroda. I kako se na sva ta pitanja ne mogu nikad imati apsolutno jednaki pogledi, borbom oko toga, postižu kompromisi među pojedincima za jedan ili drugi utvrđeni program. Tako postaju razne političke grupe ili partije, koje se zatim treba da posvećuju ostvarivanju i izvođenju svojih utvrđenih i primljenih programa.

To treba da je jasno svakom građaninu. Tuđa ruka svrab ne češe, pa ni drugi, bilo to jedan čovek kao u autokratiji, ili jedna ograničena, privilegovana grupa ljudi kao u oligarhskoj aristokratiji, neće i ne može nikad zbrinuti dobro narodnu, tj. u glavnom tuđu brigu. O tome narod u Srbiji ima dovoljno iskustva, jer je na svojoj koži osetio sve te težine. Niko svestan ovde ne treba ni da pomisli, a nekmoli da poželi povraćaj tih vremena. I najpokvarenija demokratija bolja je i snošljivija nego sve te preživljene vladavine despota i oligarhija.

Što ne valja kod naših partija i našeg partijskog života, to je način kako se oni vode i izvode. Kod nas, pre svega, i nema grupisanja ljudi, u pravom smislu, po programima; jer, kao što znamo, svi partijski programi u nas su bezmalo sasvim jednaki. Još manje se te grupe odaju i

posvećuju ostvarivanju svojih programa; jer kad bi toga bilo, Srbijom bi odavno bili potekli med i mleko, pošto su svi programi bolji i lepši jedan od drugoga. Kod nas se, naprotiv, grupisanje ljudi vrši po ličnim simpatijama ili po drugim, još sumnjivijim, pobudama. U najgore od ovih poslednjih spadaju lični interesi i računi, i koji su, naročito u poslednje vreme, uzeli opasne razmere. Tako isto, i na taj način postale grupe, ne odaju se ostvarivanju partijskih programa, već svojim ličnim ili, najviše, koterijskih interesa i ciljeva.

Zato i tako stanje nisu, svakako, krive mase partijske. Za tako zlopotrebljavanje naroda i njegovih demokratskih ustanova krivi su šefovi partijski, manji kao veći, posebni i lokalni kao opšti i zajednički. Oni su, zaista, u ovakom haosu, stvorenom tom i takom pometenošću pojmova o smislu i značaju partija i partijskog života, našli vanredno popršte za svoje lične i koterijske ambicije.

Naše partijske mase nisu nikad znale kuda se i zašto vode. One nikad nisu lojalno obavestavane o političkim i drugim potrebama naše zemlje. One su vazda verovala na голу reč svojih šefova, i ako je ta reč uvek bila suhoparna, prazna i, često, neznačka. Neznačka, velimo, jer otkud bi naši partijski šefovi imali tačne pojmove o pojedinima prilika državnog i narodnog života, kad se oni stvarno tim pitanjima ne bave ni blizu toliko koliko svojim ličnim? Otkud bi oni poznavali prave potrebe zemlje i naroda, kad oni o njima ne razmišljaju i ne staraju se ni toliko koliko o svojim najsitnijim profesijskim sitnicama? To je utisak koji smo mi redovno odnosili sobom sa svakog, tako zvanog, političkog zbora ili konferencije, sa svake skupštinske sednice, gde su naši partijski šefovi obično briljirali širinom svoga neznanja, skučenošću svojeg horizonta, banalnošću svojega izraza.

Najgori od naših partijskih šefova bili su vazda oni, koji su bili najbrži i najdrskiji da se nametnu svojim sredinama. Većina od njih nikakvih drugih osobina nisu ni imali do jednu bezočnu drskost. A sav ostali svet gledao je apatično ili sa unezverenošću, kako slepci postaju vođe okatima, kako se ističu na najviše položaje partijske hijerarhije, na prvom mestu, oni najmanje dostojni i nimalo dorasli.

U Skupštini smo gledali da tamo vršljaju samo po nekoliko ljudi iz svake partije, držeći sve ostale sputane raznim koncesijama ili pod pritiskom jednog nepoštenog terora partijske discipline. Na taj način, umesto uprave državne narodom imali smo uvek vladu nekolicine, umesto partija koterije, i to katkad veoma uske i ograničene.

Nije potrebno dokazivati koliko je ovakav režim štetan i opasan. O tome, na žalost, i suviše rečito govore sve pretrpljene nedaće naše zemlje i naroda. I sva rugoba takog režima može se potpuno shvatiti tek kad se pomisli na, veću ili manju, anonimnost njegovih faktora. Usled

toga, u slučajevima neuspeha i nesreća vrlo je teško upoznati odgovorna lica. Odgovornost, u takim prilikama, obično je rasplinuta tako, da to čini utisak kao da je nikako i nema. Jer se obično ceo naopaki rad prikačuje onda kao, više ili manje, pokriven i priznat. Čime? Kime? Kako? Tu kod tih i takih pitanja tek izbija sva monstroznost te anonimnosti dela i učinilaca. I to je ono što je gore kod ovakih demokratija nego u autokratijama, gde bar vladaoci plaćaju grehe nesrećnih režima, svojim prestolima, glavama ili dinastijama.

*

Iz ovoga što smo naveli, vidi se jasno šta mi smatramo kao glavni uslov za dobar i koristan uspeh svake nove partije. Ako se i nove partije misle stvarati kao dosadanje, onda se, svakako, može biti i bez njih. Ako i one pođu istim putem kao stare, izvesno je da narod i zemlju neće odvesti boljemu cilju. *Potpuna lojalnost u ophođenju s narodom, to je ono što mi ističemo kao najviši princip svake nove partije.* Demagoštvo, tj. zavaravanje naroda šarenim lažima, smatramo kao najveće nevaljalstvo našeg dosadanjeg partijskog života. Svaki nov program koji se narodu obeća, ima da bude realan a ne šimeričan, i na njegovom brzom i integralnom izvođenju ima se raditi s dogmatičarskom nepomirljivošću.

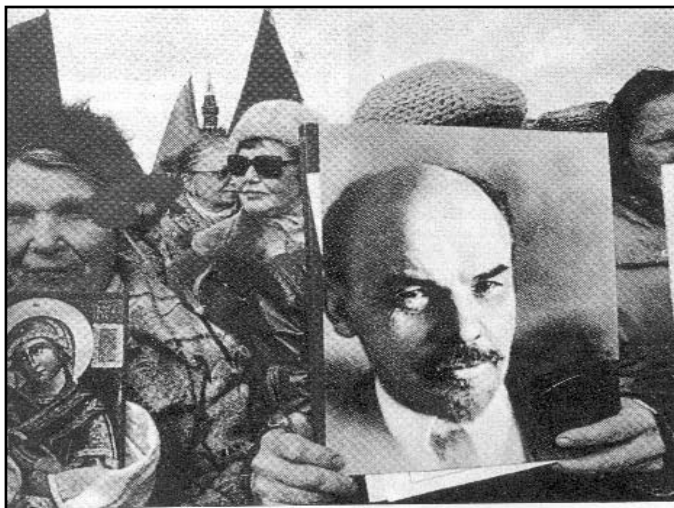
Srbijanski narod, posle svega što je preživeo i u sadašnjem neradu partijskog života, duboko oseća sve one istine koje napred navedosmo. I najviše ga boli i začuđava što se uverava da u svemu tome stojimo, ako ne gore, a ono isto onako kao pre rata. On, koji se u ratovima ipak u mnogome preobrazio, vidi da njegovi prvaci žive i dalje po svojim ranijim navikama, ne mogući nikako da iziđu iz svojih predratnih tradicija. Zbog toga, mada jako razočaran u starim partijama, on je takođe skeptičan i nepoverljiv prema svakom pokušaju obrazovanja novih partija. U Srbiji se, već odavno, nije mogla stvoriti ni jedna nova partija, i svi takvi pokušaji, iz novijeg vremena, ne samo da su ostali bez uspeha nego su čak ismejani (kao "Seljačka sloga" i dr.). Ako to može biti sporno za mnoge druge osećaje našega naroda, u ovome, u toj nevoljnoj privrženosti starim partijama, može se, zaista, reći za njega da je konservativan.

Međutim, nova era, otvorena oslobođenjem i ujedinjenjem celog našeg naroda, zahteva imperativno i nove orijentacije političke, pa i nove programe i nova grupisanja partijska. Ali, na osnovu svega što smo napred naveli, mi moramo dodati: *i nove šefove partijske.* Jer bez ovoga, čini nam se, biće nemogućan, pa možda i opet ismejan, svaki pokušaj obrazovanja novih partija.

U ovom smislu, izgleda nam da su oni naši partijski šefovi, koji su preduzeli stvaranje novih partija od starih pokazali, za sebe, jedno realistično shvatanje. Nemogućni za nove partije koje bi se tek formirale, oni su se doveli i da stvore nove partije i da ostanu stare i oni u njima. Oni

svi imaju šansa da ovim postignu dva cilja: i da odgovore jednoj potrebi novoga vremena i da se ne izlože riziku da im preduzeće nove partije sasvim propadne i, čak, bude ismejano. Uz to, neki od njih, oni kojima je visoki položaj u starim partijama bio vrlo jako uzdrman, računaju da time postignu i jedan čisto svoj cilj: da, stvaranjem novih partija i ulaskom u njih sa istim rangom, poprave tu svoju nepovoljnu situaciju u starim partijama ili je bar prikriju.

Za ovaku politiku može se reći, dakle, da je dovoljno praktična i računaska. Ali ovake procedure očevidno ne zadovoljavaju naše shvatanje o potpunoj lojalnosti, koju mi zahtevamo za sve buduće partijske odnose. Ima jedan jedini način, po našem mišljenju, koji može u ovakim slučajevima, dati jedno relativno zadovoljenje: to je eliminiranje, u svima takim kombinacijama, starih partijskih prvaka koji imaju ma kakvih re-pova. Na toj osnovici moglo bi se, čini nam se, čak uspešno izvršiti i reorganizovanje svih starih demokratskih partija, tj. sa novim prvacima, i koji su svagda, a naročito u ratu i u ovom razvratnom poratnom vremenu, pokazali izvestan nesumljiv moral i dovoljnu jačinu karaktera.*

* Časopis *Misao*, knjiga III, sveske 1 i 2, Beograd, 1920, str. 1056-1059.